

savršenija. Veliki broj *dramskih* predstava temeljenih na folklornom ili folkloriziranom tekstu u Rusiji svakako je pridonio autorovu favoriziranju tih oblika pri određivanju folklornog teatra. Uzmemo li to u obzir, vidjet ćemo da ta klasifikacija ima praktičnu vrijednost, što je najvažnije. Ipak, moramo primijetiti izrazito naglašavanje dramskog teksta, verbalne komponente predstave. Neverbalni aspekti folklornog scenskog izraza, sve one čudesne vizualne i glazbene komponente folklornih predstava ostaju u takvoj klasifikaciji u podređenom položaju, kao *doteatarski* oblici ili kao specifična obilježja *izvedbe teksta*. Folklorni je teatar tako određen kao analogon profesionalnom dramskom kazalištu, ili čak kao analogon ili derivat dramskog kazališta 18. i 19. stoljeća, s identičnom ili sličnom podjelom na žanrove.

Primjedbe koje smo naveli temelje se na drugačijoj osnovnoj koncepciji istraživanja folklornog teatra i kao takve ne dovode u pitanje vrijednost ove značajne knjige V. E. Guseva. Sa zanimanjem očekujemo slijedeću, najavljenju knjigu istoga autora, knjigu o lutkarskom kazalištu.

Ivan Lozica

Genre, Structure and Reproduction in Oral Literature Edited by Lauri Honko and Vilmos Voigt, Akademiai Kiadó, Budapest 1980, 188 str.

Suradnja mađarskih i finskih znanstvenika na području lingvistike, etnologije i proučavanja folklora traje desetljećima — od početka prošlog stoljeća do danas. Podatak da je riječ o prvoj zajedničkoj knjizi folklorističkih radova utoliko više iznenađuje.

Nakon uvoda dvojice urednika, u kojem je ukratko prikazana povijest mađarsko-finskih folklorističkih kontakata, slijedi dvanaest radova finskih i mađarskih autora, pove-

zanih zajedničkom temom, problemima nastajanja folklornih žanrova, strukturom žanrova i zakonitostima reprodukcije.

Prvom prilogu u zborniku autor je Gyula Ortutay: u jezgrovitom tekstu (tri stranice) o zakonitostima usmenog prenošenja i njihovu istraživanju nabrojani su povijesni i današnji tipovi usmene književnosti, iznesena zapažanja o funkcionalnim zakonima usmenog prenošenja, o estetici usmenog prenošenja, o zadacima istraživanja usmenog prenošenja, o ispitivanju odnosa usmenog prenošenja i suvremenog urbanog folklora i o organizacijskim problemima istraživanja.

U tekstu pod naslovom *Naricaljka. Problemi žanra, strukture i reprodukcije* Lauri Honko prvo raspravlja o važnosti promatranja žive izvedbe i prednostima terenskog rada pred sve brojnijim teorijskim raspravama i diskusijama oko Parry-Lordove teorije. Honko se zalaže za kombiniranje više metoda u empirijskom istraživanju bitnih folklornih procesa, za izbjegavanje uobičajenih uopćavanja i za intenzivnije proučavanje pojedinih žanrova. Autor smatra da žanrove valja odrediti dovoljno široko da bismo mogli provesti analizu teksture, stila i sadržaja. Po njegovu mišljenju, izvođač pri izvedbi ima u mislima određene modele, koje modificira u skladu sa zahtjevima umijeća, vlastitim emocijama i potrebama izražavanja vlastite osobnosti i društvenim i kontekstnim zahtjevima publike i situacije. Cilj istraživanja jest otkrivanje zakonitosti reprodukcije, definiranje varijabilnosti i vodećih pravila tradicijskog stvaranja unutar pojedinih žanrova. Drugi dio članka posvećen je rezultatima finsko-sovjetskih istraživanja naricaljki, uz dodatak nekih tekstova.

Aili Nenola-Kallio autor je članka o naricaljkama i lirskim pjesmama u Engriji i o povezanosti jezika tih naricaljki s poezijom u metru *Kalevale*. Imre Katona piše o uspavankama evropskih naroda, što

može zanimati svakoga tko se bavi usmenom lirikom, a Anna-Leena Siikala u tekstu o šamanima i kategorijama šamanskih pjesama Čučča izolira elemente strukture pjesama koji se pojavljuju u različitim krajevima gdje se ta tradicija javlja. Strukturne jedinice, *motive-mi*, ispunjavaju se alternativnim motivima (alomotiv). Analizom zasnovanom na teorijskim postavkama A. Dundesa, K. L. Pikea i V. Proppa pokušavaju se otkriti pravila kojih se šamani drže stvarajući pjesme. Studija nalazi temeljne odrednice varijacija šamanskih pjesama i revidira ranija mišljenja o improvizacijskom karakteru tih pjesama i o trbuhozborstvu kao degradaciji šamanskog umijeća. Na istu temu nastavlja se Péter Hajdu svojim kratkim tezama o tekstu i melodiji samojedskih epskih pjesama. Ildikó Kriza piše o problemima legende balade kao folklorne vrste.

Članak o žanru i kontekstu pripovijedanja, kojemu je autor Mihály Hoppál, nije samo pristup verbalnoj semiotici (to je podnaslov teksta), nego prije svega zanimljiv izvještaj o istraživanju samog čina pripovijedanja. Riječ je o tonskom snimanju nekoliko šaljivih pripovijedaka u Transilvaniji 1970. Tekstovi su poslužili kao primjeri koji pokazuju kolika je zavisnost teksta o kontekstu pripovijedanja. Neophodna je spona koja vezuje svijet pripovijetke i naš svijet. Autor daje kao rezultat shemu specifičnih pravila šaljivog teksta kao žanra. Iako nas spomenuti rezultati i ne moraju oduševiti, ipak već i samo temeljito istraživanje konteksta pripovijedanja zaslužuje pažnju.

Pentti Leino piše o komunikacijskoj funkciji i strukturnim obilježjima narodne epike na primjeru karelske legende, Satu Apo koristi se Proppovim modelom analize strukture bajki primjenjujući ga na repertoar pripovjedačice Marine Takalo, Anikó N.-Balogh raspravlja o pitanjima klasifikacije *saga*. Studija Vilmosa Voigta o komunika-

cijskom sistemu folklornih žanrova u ponešto izmijenjenom obliku objavljena je u ovom broju »Narodne umjetnosti«, pa je nećemo posebno prikazivati.

Rezimirajmo: i finjski i mađarski autori promatraju probleme žanra, strukture i reprodukcije u usmenoj književnosti kao aspekte stvaralačkog procesa usmene tradicije. Takav je pristup rezultat novijih folklorističkih usmjerenja prema istraživanju folklornih izvedbi i usmenog prenošenja. Standardno kvalitetna oprema mađarskog izdavača čini ovu uspješnu knjigu još privlačnijom.

Ivan Lozica

Oral Traditional Literature. A Festschrift
For Albert Bates Lord. **John Miles Foley**,
Editor, Slavica Publishers, Inc. Colum-
bus, Ohio 1981. 461 str.

Urednik ovoga zbornika posvećenog Albertu Batesu Lordu, John Miles Foley, u svom uvodu konstatira: »Veoma bismo teško mogli precijeniti utjecaj Alberta Lorda na proučavanje književnosti, filologije, folkloristike i antropologije«. Zbornik obuhvaća izbor iz brojnih istraživanja tih područja što su na direktan ili indirektan način povezana s njegovim radom; pri svemu tome, naravno, ne zanemaruje se uloga Lordova preteče Milmana Parryja. Lordov golem doprinos sažet je u naslovu u kratkom izrazu *oral traditional*, koji označava usmenu tradicijsku književnost, a opisuje i Lordovu teoriju o njoj.

Ukratko, Lordovo stajalište (uzeto pojednostavnjeno), do kojega je došao u toku svojih i Parryjevih istraživanja žive usmene umjetnosti naših guslara, jest da narodni tj. usmeni tradicijski pjevač iznova stvara svoje pjesme u toku svake izvedbe, uz pomoć već usvojenih usmenih formulnih pomagala, jedinica prilagođenih njegovim stvaralačkim potrebama. Tu se radi o formulama i formulnim izrazima,